

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Odgovorni urednik:
J a k o b D i m n i k,
učitelj v Ljubljani.

Št. 13. Ljubljana, 1. mal. srpana 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: M. Mlakar: Kako postopaj učitelj v prvem šolskem letu, da dobé otroci dobro podlago v branji in pisanji? — L. Lavtar: Fitzga. — A. Likožar: Opravila v šolski drevesnici meseca mal. srpana. — E. Lah: Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravnštva. — Listnica uredništva.

Kako postopaj učitelj v prvem šolskem letu, da dobé otroci dobro podlago v branji in pisanji?

Dliza se konec šolskemu letu. Hitro so potekali dnevi njegovi, tem hitreje, ker so nam prinašali obilo truda in dela. Ako preletimo v duhu še enkrat pretečeno leto, čuditi se moramo, kako je mogoče v tem tako tesno odmerjenem času toliko učne tvarine, zlasti v prvem šolskem letu vzeti. Morda bi kdo vtegnil reči: v prvem šolskem letu pač ni dosti dela, vsaj se otroci družega ne uče kakor **a, b, c** in **1+1**. V splošnem pomenu in površnem premisleku bi imel prav, toda če pomisli, koga in kako ima podučevati, govoril bi drugače. Prvo šolsko leto je temelj vsega znanstva. Ako otrok tedaj ne dobi dobre podlage, zastoj bi bilo pozneje vse prizadevanje. Kako pa naj učitelj postopa, da ta svoj smoter doseže? Hočem vam torej na kratko razložiti načrt o pouku čitanja in pisanja, katerega sem se jaz posluževala in kateremu je nadzornik izrekel sam najboljše priznanje. Gotovo vem, da se veliko gospodov kolegov, gospâ in gospic koleginj ne bodo strinjali z menoj, kajti pri tem pouku se jaz pač malo zmenim za vse metode, katere so v tej ali oni knjigi, ampak ravnam tako, kakor se meni prav zdi, da učenci v kratkem času znajo to, kar po prej omenjenih metodah v dolgem času. Težavna je ta naloga za mé, kajti bojim se preostre ocene, a storim vender.

Postavimo se torej v duhu v začetek šolskega leta. Stopimo v šolsko sobo, v kateri se nahajajo prvenci. Skorej bi se ustrašili teh prikazni. To so obrázi! Jeden se drži na jok, ker so ga doma že prej strašili: čakaj boš v šolo hodil, bo pa druga; drugi gleda, kakor bi isti trenutek iz neba padel, onemu se zopet dobro zdi, da je učenec in se smeje itd. Prašali se bomo morebiti, ali je mogoče, da bodo ti otroci v teku dobrega polletja znali čitati in pisati? Te otroške glavice naj bi se naučile celo vrsto znamenj in njihovih zvez? Koliko je prvencev, kateri ne vedo, kako se pišejo, k večjemu če vedo, kako se pri rojstveni hiši pravi. Nekateri še dobro govoriti ne znajo. Res težaven je začetek pouka v prvem šolskem letu, a tem večja je učiteljeva radost, ako vidi, da je rodil njegov trud obilo sadu.

Za pouk čitanja in pisanja pripravlja učitelj prvence s pomočjo nazornega nauka. V tem nauku združi se začetek vsega pouka. Otroci naj si ogledajo stvari, katere jih obdajajo, s katerimi se v šoli ali zunaj šole bavijo in pri tem naj jih učitelj navaja kolikor mogoče različno in pravilno izgovarjati iz tega posnete stavke. Iz besedi teh stavkov naj se poiščejo zlogi in potem glasovi. Najprimernejše je, učence seznaniti najprej z vsemi samoglasniki, ker se najložje in najčistejše izgovarjajo. Razven samoglasnikov naj se vzame pozneje še 5 ali 6 soglasnikov in sicer za to, da se učencem dobro v glavo vcepi pojem „glas“, ker drugače bi pozneje zamenjali glas s črko; vsaj se to pri vsem učiteljevem prizadevanji vse jedno dostikrat zgodi. Za pripravo za naslednji pouk zadostujeta dva tedna popolnoma.

Otroci poznajo že nekoliko glasov. Čas je, da jih seznanimo tudi z njihovimi znamenji. Učitelj naj pokaže učencem pisano in potem tiskano črko ali pa obratno, kakor hoče. Ko poznajo tiskano znamenje za ta ali oni glas, naj jo poiščejo na stenski tabli, a v abecedniku ne, ker učencem najmanj šest tednov ni treba nositi knjige v šolo; njih knjiga naj bo v začetku učitelj sam. Vaje za pripravo v pisanji, naj se jemljejo med nazornim naukom učencem v razvedrilo. Naj rišejo navpične, vodoravne, poševne in okrogle črte. Pojmi o debeli in tanki črti, naj se razlagajo na tanko. Naredimo kratko: „One črte, katere vlečemo navzgor, so tanke in one, katere vlečemo navzdol, so debele“. Seveda se prav natanko to vzeti ne sme, po čemu tratiti čas, ker ga še tako primanjkuje. Vprašanja, koliko črt ima ta ali ona črka, koliko debelih in koliko tankih so popolnoma nepotrebna, jaz vsaj ne vem, kak smoter imajo. Zveza med črkami je v začetku jako težavna, treba torej potrpežljivosti in časa k temu, naj torej učitelj ne gleda, ako se mudi četrtr ure dlje. Če učenci zvezo dobro znajo, potem je več kot polovica dosežena. Pri vsem pouku je pa treba učitelju na to paziti, da so vsi otroci pazljivi, kajti nekateri otroci so že tako navihani, da so nalašč raztreseni in nepazljivi, kar se pri ponavljajvcih jako rado

zgodí. Učítelj naj gleda kolikor mogoče na to, da bode imel manj ponavljavcev, kajti ti so prava kuga za prvence. Precej prvi teden je treba učencem v glavo vcepiti, čemu da v šolo hodijo in jim vsaj nekoliko s priprostimi besedami dokazati, kdo bode imel korist od učenja, učenec ali učítelj. Kdor se noče učiti, naj ne hodi v šolo, taki učenci so le učíteljeva nadloga in v nemir in pohujšanje drugih učencev; učítelji le take otroke z veseljem sprejmejo, kateri so mirni in se radi uče. Tako in jednako je treba takoj podučevati, da se jim veselje do učenja z močnimi korenikami vsadi v srce. Z milo strogostjo je treba učence vpeljevati v šrambe učnih zakladov.

Kakor sem že enkrat omenila, ni treba učencem najmanj šest tednov knjige s seboj nositi. V šoli naj se bere na stenski tabli. Ona naj bo tako obešena, da jo otroci lahko z roko dosežejo, ker nekateri učenci se boje palico v roke vzeti in ž njo kazati. (Pri meni se je zgodilo, da se je učenec raje stegoval, kakor pa z palico kazal, da je črko z roko dosegel.) Da otroci takoj na stenski tabli črko za črko, zlog za zlogom in besedo za besedo kažejo, to je prava podlaga k poznejšemu gladkemu branju iz abecednika in za ubrano skupno branje. Ko že zna večina učencev na stenski tabli brati, naj se začne skupno branje; ako bi se takoj začelo, vtegnilo bi se zgoditi, da se kak učenec na pamet nauči, ne da bi črko prav poznal.

Ko učenci že znajo na stenskih tablah brati: **i, u, n, m, o, a**, naj se začne branje iz abecednika. Pri tem naj učítelj pazi, da bodo vsi učenci natanko ondi kazali, kjer poklicani bere. Tudi pri tem branji velja ono, da, ko je učítelj prepričan, da jih večina zna brati, s skupnim branjem začne. Pri posameznem branji treba je na bolj slabe učence najbolj gledati seveda; tudi onih, o katerih je učítelj prepričan, da znajo, ne zanemarjati, sem in tja poklicati, da se jim veselje do učenja ne ohladi. Besede pri vsaki črki naj učítelj sestavi iz posameznih črk sam, ali pa naj boljše učence pokliče, da mu jih sestavijo; vsaka črka naj se pokaže učencem, kateri jo beró. To je posebno za slabe učence koristno, da si posamezne črke bolje zapomnijo. Potem naj učítelj iz knjige sam glasno in razločno bere, in pri tem pazi, da vsi učenci na tihoma ž njim beró. Boljši učenci naj bodo najprvo poklicani, potem slabši. Da se otroci v pisanji vadijo, naj se učítelj posluži narekovanja. Narekovanje je boljše kot prepisovanje, kajti pri narekovanji mora učenec misliti, kaj in kako bode zapisal, da bo ustregel učíteljevi zahtevi. V začetku naj se narekujejo posamezne črke. Učítelj naj gre od učenca do učenca in naj se prepriča, ali so prav zapisali, potem naj jo sam zapiše na šolsko tablo in jo onim učencem, kateri niso prav zapisali, pokaže, da takoj popravijo svojo pomoto. Na ta način se učítelj lahko prepriča ali znajo otroci pisati ali ne, kajti iz knjige prepisavati je prelahko, veliko učencev zna to ali ono črko zapisati, a

kako se ji pravi, to pač ne ve. Mislim, da sem s temi malimi besedami primerno dokazala svojo trditev: narekovanje je boljše kot prepisovanje.

(Konec prih.)

M. Mlakar.

F i t z g a.

(Dalje.)

5.) (Str. 171, 2 š. 1., 5. 1., naloge o delitvi). 4 otroci morajo med seboj 4 kose sladkorja razdeliti; koliko dobi vsak otrok? Koliko delov moramo iz sladkorja narediti, da dobi vsak otrok nekaj? Kako imenujemo jeden tak 4. del? Koliki del izmed 4 kosov sladkorja dobi vsak otrok? Kolik je 4. del 4 kosov sladkorja? Koliko dobi torej 1 otrok? Delati je na to, da otroci take naloge konečno tako rešujejo: 4 otroci morajo 4 kose sladkorja med seboj razdeliti, oni morajo 4 dele narediti, in vsak otrok dobi 4. del; 4. del 4 kosov je 1 kos. Vsak otrok dobi torej 1 kos sladkorja. Tako skupno izraževanje dela otrokom težave, treba jih je torej celo leto v tem vaditi.

6.) (Str. 243, 2. š. 1., končna opomnja). Z ozirom na rzsodbo o vspehu učencev in njihove zrelosti za prestop (v višji razred) naj opomnim, da naj dobé oni učenci red dovoljno, kateri 4 osnovne račune in jedenkratjeden¹⁾ mehanično znajo. Od storjenega opazovanja računskih količin moralo je jim (učencem) pa ostati vsaj poznanje teh računskih količin kot reči samih na sebi in vsaj temen utisek dohodičnih količin jedinice, desetice, stotic, desetini, stotin in njihove medsebojne zveze.

7.) (Str. 246, 3 š. 1., opomnja). Prav blizo ležeča zmota je tudi, da mora celi razred opazovanja navedena v posameznih lekcijah, osobito ona o dekadični sestavi, vselej koj razumeti, in da se ne sme poprej nadaljevati, predenj vsi učenci teh opazovanj ne morejo izraziti. Bodimo zadovoljni, ako le nekateri učenci opazovanje, katero se prvokrat podaja, razume, ono se še mnogokrat povrne, če tudi v drugi obliki, tako da postane število onih, ki opazovanje razume, polagoma večí. Pri najslabejih bodimo zadovoljni, ako si le mehanični del učne tvarine prisvojé; nekteri ljudje ne morejo nikoli dobri računarji postati, ker niso zato vstvarjeni.

Mnogo truda bode imel učitelj pri uporabi dekadičnega jedenkratjeden, če n. pr. zahteva od učencev, da bi takole množili: $5348 \cdot 78 \times 0,8$, 8 desetink $\times 8$ stotin da 64 tisočin itd. Tako računanje je za nas učitelje zelo težavno.

¹⁾ Primerjaj sledečo točko 12.

8.) (Str. 249., 3. š. 1., 11.) 1 jabolko velja 1 kr.; koliko velja 25 jabolk? Več takih nalog za natančno izraževanje pripadnih sklepov. Če tudi nekateri otroci tega morebiti še niso razumeli, vender ni treba čakati, kajti opazovanje se še mnogokrat povrne.

9.) (Str. 274, 3. š. 1., 34. 1.) Koliko je $10 \times \frac{1}{1000}$? ($10 \times \frac{1}{1000} = \frac{1}{100}$ ali $10 \times 0.001 = 0.01$). Koliko je $100 \times \frac{1}{1000}$? itd. Ker te vaje delajo težave, jih bo le malo otrok koj zadelo

10.) (Str. 296, 3. š. 1., 63. 1.) Točka razdeli število¹⁾ na dve števili s tremi številkami, katere imajo otroci že precej v svoji moči.

11.) (Str. 307, 3. š. 1., 80.) 1 kg. zlata velja 1395 gld., koliko veljâ 0.2 kg, 0.3 kg, 0.4 kg? (Sklep:²⁾ 0.2 kg veljâ 1395 gld \times 0.2). Pismeno se ima takole izvršiti. Učenci govore: $\frac{1395 \text{ gld.} \times 0.2}{279.0 \text{ gld.}} = \frac{2}{10} \times 5$ jednic je 10 desetink itd. Od začetka bo za učence pretežavno, da bi zneske koj izrekli, pustimo torej računati: $\frac{1}{10} \times 1$ jedinica = 1 desetinka, $\frac{1}{10} \times 5$ jednic je 5 desetink, $\frac{2}{10} \times 5$ jednic je 10 desetink itd. pri drugih mestih.²⁾

12.) (Str. 338, 4. š. 1., 9. 1.) Pri ustnih in pismenih vajah se je dozdej pokazalo, da nimajo nekateri otroci še zmerom zadosti gotovosti in spretnosti z ozirom na jedenkratjeden.

13.) (Str. 357, 4. š. 1., 38. 1.) Ker se seštevanje in odštevanje bistveno ne pokažeta več v novih oblikah, ne prouzročita več mnogo truda.

Vprašajmo se zdaj, kedaj je pouk psihologičen.

1.) Mora biti pouk lahko umljiv in 2) nazoren. Pouk je lahko umljiv, ako prisvojitvev tvarine kolikor mogoče olajša. Ker se vsaka prisvojitvev, vsako učenje naslanja na psihologično pretakanje apercipije, mora pouk, da je lahko umljiv, apercipijo prav napotiti, in učno tvarino v takem redu podajati, da se apercipija pretaka brez ovir in da dospé do popolne izvršitve (Abschluss). Tem terjatvam se zadostuje:

a) če učitelj pouk prav začne, zbudivši one predstave v zavesti otroka, katere so novim za pouk namenjenim predstavam podobne, ali katere so s temi predstavami sorodne, in katere se torej novim predstavam ponudijo, da bi jih s seboj zvezale. Lahka umljivost pouka odvisi torej od prave volitve takih pripon (Anknüpfungspunkt): odtod

¹⁾ Namreč 324-603 m. — V 3. šolskem letu pri 63. lekciji imajo otroci trištevilična števila le precej v svoji moči? **? (Oc.)

²⁾ Kolikor krajše računaš, toliko bolj te bodo učenci razumeli. (Oc.)

tudi obče pripoznane zahteve: pouk naj se naslanja na učenčevo stališče; naj prehaja od znanega na neznanu, od bližnjega do oddaljenega.

b) Da je pouk lahko razumljiv, treba je učno tvarino prav urediti in razčleniti, in sicer tako, da se vsaka predstava poprejšnje oklene, da torej apersepcija brez vsake ovire napreduje; to zahtevanje izreče tudi stavek: Pouk naj postopa strogo po stopnjah naprej! . . .

c) Lahko umljiv je pouk, ako ostane pri najbolj bistvenem in važnem, to pa osvetli na vse strani in jasno.

2.) Pouk naj je nazoren! Vse naše spoznanje, vse naše predstave in misli izvirajo - kakor psihologija uči - iz nazorovanja; s čutnim zaznavanjem pridobljene predstave so prvi kamni, na katere se zidajo vsi naši predstavni stvori. itd. Te besede sem povzel iz občnega ukoslovja, spisal dr. J. Mich, in jaz mislim, da jih gospod F. ne bode ovrgel.

Kakšne predstave pa narejajo začetek vsega pouka iz računstva? Število, katero dobimo s štenjem konkretnih stvari. Predstava števila je pa jasna, ako si ga mislimo v številni vrsti. Prve zvezane predstave iz računske tvarine so torej:

štenje, številna vrsta, število.

Ako reči samo štejemo, število še ne stopi popolnoma jasno na dan. V besedi štenje leži še nekaj družega, namreč „prejšnjemu se prideva po jedna reč.“ Če imam torej 1 jabolko, pridenem temu še 1 jabolko; v mojih mislih se torej vrši pretek „1 jabolko in 1 jabolko,“ preden pridem na predstavo „2 jabolki“. Po istem načinu prehajamo k vsakemu sledečemu številu v številni vrsti. Predstava dodajanja po jedno reč ali na kratko predstava

in jeden

je s prvimi v najožji zvezi.

Preden pa nadaljujem o uredbi predstav v računski tvarini, moram neko prikazen pri razvitku računstva jasneje poudariti, kakor se je to do zdaj zgodilo; iz te prikazni pa sledi kar naravnost vsa zveza drugih predstav. Oglejmo si najpred številno vrsto. Ona je brezkončno dolga, torej ima brezkončno mnogo števil, za katera potrebujemo ravno toliko imen in znakov. S takim imenovanjem in zaznačenjem števil bi še danes, bi nikoli ne bili pri kraji, in kedo bi si vse to zapomnil? Treba je, da se stvar naredi priprosteja, malo imen in malo znakov mora zadostovati. Kako po dekadičnem sistemu imena višjih števil iz prejšnjih sestavljena (n. pr. trideset iz tri in deset) in kako z 10 znaki številkami) vsa števila zapisujemo, je vsakemu znano. S tem je pa številna vrsta okrajšana. Prav za prav sestoji ona le iz 10 števil; pri vsaki desetici začnemo tako rekoč od začetka šteti, takisto pri de-

seti desetici ali pri stotici itd. Zato imenujemo prvih 10 števil osnovna števila.

Tudi računanje z večjimi števili bi bilo nemogoče, ako bi ga na podlagi dekadičnega sistema ne naredili priprostejega. Vsakemu je znano, da se naslanja vse računanje na osnovne vaje: 1.) na jeden in jeden t. j. seštevanje 2. osnovnih števil, za katero je $10 + 10$ največji primer, 2.) na jeden manj jeden t. j. obrat prve osnovne vaje jeden in jeden, za katero je $20 - 10$ največji primer, 3.) na jedenkrat jeden, t. j. množenje dveh osnovnih števil, največji primer je 10×10 , in 4.) na jeden v jeden, t. j. obrat 3. osnovne vaje, največji primer je $10 \vee 100$. Kako pa izvršujemo vsako teh vaj? Vzemimo za primer prvo in sicer, da se bolj razumimo, $6 + 3$. Vsoto obeh števil dobimo, ako seštejemo jednote obeh, ali pa priprosteje, ako od prvega števila (6) za drugo število (3) naprej šteujemo. Ali je pa mogoče po tem načinu vsoto vsakovrstnih dveh števil poiskati? Kako bi se nam godilo, ako bi bilo treba naloge $40 + 30$, $400 + 300$, $4000 + 3000$ itd. na navedeni način izvršiti? Priprostejega računanja nam je treba, in imamo ga tudi, ako porabimo dekadično sestavo in si poprej osnovno vajo utisnemo v živ spomin. Navedene primere bi potem izvrševali takole: 4 des. $+ 3$ des., 4 stot. $+ 3$ stot., 4 tisoč. $+ 3$ tisoč. itd., pri kateri izvršitvi se na prvo vajo naslanjamo. Za odštevanje, množenje in deljenje veljaja jednako. Kratko računanje je torej pregledno in mogoče, priprostost pri računanji olajša pouk. Tako krajšanje privede nas pa do stopinj, katere so druga od druge odvisne. Take stopinje hočem tu s posebnimi primeri za številni prostor 1 — 100 zaznačiti.

I. Seštevanje. a) $6 + 3$ ($6 + 4$, $6 + 7$) znesek se išče na podlagi štenja; pri $6 + 7$ pa že lahko krajšamo in sicer tako-le: 6 in 4 je 10, in 3 je 13, 6 in 7 je 13.

b) $43 + 5$ ($43 + 7$, $43 + 8$); znesek se išče na podlagi štenja, ali pa na poglagi stopnje a): $3 + 5 = 8$, $43 + 5 = 48$.

c) $40 + 30 =$; 4. des. $+ 3$ des. = itd.; naslanja se na stopnjo a).

d) $40 + 35$ ($35 + 40$); $40 + 30 = 70$, in 5 je 75, $40 + 35 = 75$; naslanja se na stopnjo c).

e) $43 + 35$ ($43 + 37$, $43 + 39$); $43 + 30 = 73$ itd.; naslanja se na stopnjo d) in b).

II. Odštevanje. Slično s stopnjami pri seštevanji.

III. Množenje. a) 3 krat 8 =; $8 + 8 + 8 = 24$; naslanja se na I.

b) 3 krat 20 =; 3 krat 2 des. = 6 des. itd., naslanja se na a).

c) 3 krat 23 =; 3 krat 20 = 60 itd.; naslanja se na b) in a).

d) 20 krat 3 =; 2 krat 3 = 6, 10 krat 6 = 60 itd.; naslanja se na a).

e) 23 krat 3 =; 20 krat 3 = 60, 3 krat 3 = 9 itd.; naslanja se na d) in a).

(Dalje prih.)

L. Lavtar.

Opravila v šolski drevesnici meseca mal. srpana.

Pretečeni mesec so nam pognali zadnji cepovi; sedaj vemo, koliko se nam ni prijelo, treba bode torej neprijete podlage okulovati. Omenil sem že zadnjič, da se lahko cepi z očesom že meseca rožnika in sicer na živi pop, t. j. da nam še letos požene mladiko. Ta način pa ni priporočljiv, ker navadno dobimo preslabo mladiko in nam po zimi zelo rada ozebe. Okulovanje na speče oko, t. j., da se oko letos samo zarase, a požene šele pomladi, prične se v drugi polovici t. m. Očesa se dobe ravno tako, kakor sem zadnjič opisal. Oko se samo zaveže, a rana se nič ne zamaže.

Ako je kdo cepil na živi pop, mora, ako se mu je cepitev obnesla, vse poganjke na divjaku odstraniti, da bode oko krepko pognalo.

Ta mesec nam bodo tudi gotovo vsi cepljenci že toliko zrasli, da bodemo lahko vse vezi prerezali, ker drugače se nam niti preveč v podlago zajedo.

Kdor je pri letošnjih cepljencih poganjke na podlagi priščipoval, naj jih ta mesec popolnoma odstrani. Sedaj se ni treba več bati, da bi se nam vsled odstranitve poganjkov podlage preveč tvorne tvarine delalo med podlago in cepičem in bi nam tako cepič odrinilo.

Priščipovanje stranskih mladik pri eno-, dvo- in triletnih cepljencih se nadaljuje. Ravno tako moramo pri letošnjih cepljencih pustiti samo najlepšo mladiko, a vse druge pri tretjem ali četrtem peresu odščipniti.

Ako imamo drevesnico plevelno, jo moramo pustiti opleti in vse, kar nismo pretečeni mesec, tudi okopati.

Kdor ima triletne cepljence že dosti velike, jih lahko, namesto, da bi jih spomladi cepil, sedaj okuluje z dotično vrsto, kojo hoče vzgojiti.

A. Likozar.

Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko.

(Dalje.)

Privatne ljudske šole vzdržujejo v pokritje lastnih stroškov ukovino, katera navadno presega ukovino javnih šol, koder je še v navadi. Vender pobira komaj dobra polovica privatnih ljudskih šol ukovino, namreč po zadnjem popisu 546 ali 55·8% vseh privatnih šol, oproščenih je bilo pa 55·956 ali 54·1% otrôk.

Manj kot polovica otrôk je bila prosta le na šlezijških in čeških privatnih šolah, skoro vsi pa na solnograških in bukovinskih.

Od onih šol, ktere so ukovino sploh pobirale, je pobiralo ukovino manj kot 10 gld. na leto 247 ali 45·2% šol, 10—30 gld. na leto 181 ali 33·2% šol, po več kot 30 gld. 118 ali 21·6% šol.

Šol prve vrste je bilo 93 na Češkem, 41 na Moravskem, 30 v Šleziji, 29 v Galiciji, 16 v Tirolski s Predarlško, 14 v Zgornji Avstriji, 11 v Nižji Avstriji, 6 v Štajarski, 3 v Kranjski in sicer vse v Ljubljani, 2 v Koroški, po 1 v Solnograški in v Bukovini.

Privatnih šol druge vrste (ukovina 10—30 gld.) je 88 v Češki, 24 v Galiciji, 20 v Nižji Avstriji, 11 v Primorski, 9 v Moravski, 7 v Šleziji, po 5 v Tirolski s Predarlško in v Dalmaciji, po 4 v Štajarski in v Kranjski in sicer 2 v Ljubljani, 2 v okolici, 2 v Zgornji Avstriji, po 1 v Solnograški in Koroški.

Privatnih šol tretje vrste (ukovina več kot 30 gld.) je 42 v Nižji Avstriji, 26 v Galiciji, 18 v Češki, 10 v Moravski, 9 v Primorski, 4 v Štajarski, po 3 v Tirolski s Predarlško in v Šleziji, 2 v Zgornji Avstriji, 1 v Kranjski in sicer v Ljubljani.

II. Uredba in obseg pouka.

Avstrijsko šolsko zakonodajstvo ne pozna naredbe, po kateri bi morala imeti vsaka šola svoje lastno poslopje; pač je pa v večini deželnih šolskih zakonov izrečno prepovedano, šole vzdržavati po hišah, ki služijo le privatnim strankam (Zinsgebäude). Z ozirom na to, da je za razvoj vsake šole važno vprašanje je-li nastanjena v posebnem poslopji ali ne, se je centralna statistična komisija pri zadnjem popisovanju šol s tem vprašanjem bavila prav natančno.

Velika večina šol se nahaja ali popolnoma ali vsaj deloma v posebnih, bodisi najetih, ali brezplačno prepuščenih, ali pa naravnost šolam lastnih poslopih. Po mestih in trgih se nahaja 80·5% popolnoma in 14·1% vsaj deloma v poslopih, katera služijo le učnim svrham, po deželi 85·6% oziroma 9·9% sploh 84·6%, oziroma 10·7%. V najetih prostorih se nahaja po mestih in trgih 10·0% šol popolnoma, 8·5% deloma, po deželi 5·3% popolnoma, 4·0% deloma, sploh 6·2% popolnoma in 4·8% deloma. Brezplačne prostore, prepuščene prostovoljno ima po mestih in trgih 6·1% šol popolnoma, 2·2% deloma; po deželi 9·1% popolnoma in 0·9% deloma, sploh 8·5% popolnoma in 1·2% deloma. V lastnih hišah je torej šol nastanjenih po mestih in trgih 73·2%, po deželi 80·7%, sploh 79·3%.

Tudi na Kranjskem je velika večina šol nastanjenih v poslopih, katera služijo le poučnim svrham namreč 86·0% popolnoma, 14·0% deloma; vendar ima samo črnomaljsko glavarstvo šole prve vrste.

Sestavo učnih prostorov določa državni šolski zakon. Na podlagi njegovih določb so potem posamezne kronovine po posebnih deželnih zakonih dobile nove podrobne določbe. V obče se ravna število razrednih sob po številu učnih močij. Vsaka šola mora imeti vrhu tega kurljivo telovadnico. Šolski prostori morajo imeti, ako nimajo

osrednje kurjave, železne peči z okriljem, ali pa lončene peči, in pa primerna sredstva za stalno prezračevanje.

Vse javne avstrijske ljudske šole imajo 39900 razrednic in sicer 15176 po mestih in trgih, 24.724 po deželi, 279 delarn, namreč 210 po mestih in trgih, 69 po deželi; 250 risarn, 227 po mestih in trgih in 23 po deželi; 1093 telovadnic, in sicer 821 po mestih in trgih in 272 po deželi; 7965 odprtih telovadnih prostorov, od teh 1628 po mestih in trgih, 6337 po deželi; po 17865 šolah, in sicer po 3194 v mestih in 14171 po deželi, se kuri v pečeh; po 187 (165 po mestih in trgih, 22 po deželi) z zrakom); po 69 (44 po mestih in trgih, 25 po deželi) z vodo; 6870 šol (1866 po mestih in trgih in 5004 po deželi) ima priprave za ventiliranje zraka; 10751 (1537 po mestih in trgih in 9214 po deželi) pa ne.

Na Kranjskem je 550 razrednic in sicer 155 po mestih in trgih, 395 po deželi, posebej pa v glavarstvu postojinskem 60, kočevskem 55, logaškem 52, kranjskem in krškem po 50, ljubljanske okolice 46, kamniškem 45, novomeškem 42, ljubljanskem in litijskem po 40, radovljiškem 37 in črnomaljskem 33.

Največ šolskih sob pride torej na vsako javno šolo v Ljubljani, namreč po 2·35, v logaškem glavarstvu po 2·17, v krškem po 2·0, v litijskem po 1·74, v črnomaljskem po 1·73, v postojinskem po 1·67, v okolici ljubljanski po 1·59, v kočevskem po 1·58, v radovljiškem po 1·48, v kranjskem po 1·47, v kamniškem po 1·36, v novomeškem po 1·35, na Kranjskem sploh po 1·72, v Avstriji sploh po 2·26. **E. Lah.**

(Dalje prih.)

Književnost.

Zgodovinske povesti za meščanske šole, II. stopnja. Sestavil Ivan Vrhovec, c. kr. profesor. Vezana knjiga stane 50 kr. Omenjeno, 84 strani obsežajočo knjižico, založili in tiskali so Blaznikovi nasledniki v Ljubljani. V štirih oddelkih nam podaja g. pisatelj najprvo zgodovinski pregled najznamenitejših dogodkov starega veka, kateremu sledé zgodovinske povesti iz srednjega, novega in najnovejšega veka.

Prvi oddelek obravnava prav na kratko še jedenkrat zgodovino starega veka in služi v ponavljanje dotične učne tvarine, katere so se učenci učili že v prejšnjem letu. Za tem oddelkom se vrstijo povesti iz srednjega in novega veka, vendar se posebno uvažuje srednji vek, kateri obsega 26 zgodovinskih povestij; natančnejši opis novega in najnovejšega veka s posebnim ozirrom na zgodovino avstrijsko-ogerske države pa spada po učnih črtežih v „tretjo stopnjo“. Zraven povestij najdemo v tej knjižici tudi na različnih mestih otroškemu umu prikladne odlomke iz kulturne zgodovine. Pri nekaterih „zgodovinskih povestih“ se ozira g. pisatelj tudi na preteklost slovenskega naroda, k čemur bode v „tretji stopnji“ še več prilike.

Zgodovinske povesti so pisane mikavno in živo ter se bodo gotovo priljubile otroškemu srcu. Tudi ima knjižica nekaj prav ličnih podob, ki pouk posebno oživljajo. Želeli

bi pa več takih podob, ker tudi učencem zelo ugajajo. Knjižica je že odobrena po visokem ministerstvu za uk in bogočastje ter jo učiteljem in učencem prav toplo priporočamo.

Fr. Orožen.

Osnovni nauki iz fizike in kemije za meščanske šole. V treh stopnjah. Spisal Andrej Senekovič, c. kr. gimn. ravnatelj. II. stopnja. V berilo je vtisnutih 62 slik. Cena vezani knjigi 60 kr. V Ljubljani. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1894. — (Več o tej knjigi v jedni prihodnjih števil. — *Ured.*)

Krščanski nauk za prvence. (Prvo in drugo šolsko leto.) Sestavil Simon Zupan, katehet. Šesti natis. Z dovoljenjem visokočastitega knezoškofijstva. Velja vezan 10 kr. V Ljubljani 1894. Založila „Katoliška bukvarna“ — Tisk „Katoliške tiskarne“ v Ljubljani.

Pouk o črtežih (planih). Spisal in z 59 podobami pojasnil Jos. Bezlaj, meščanski učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Krškem. Drugi pomnoženi natis. V Celji, 1894. Založilo „Pedagogičsko društvo v Krškem“. Natisnil Drag. Hribar v Celji. — Knjiga ima pet oddelkov in sicer: I. O situvacijskih črtežih. II. Stavbarski črteži. III. Nekoliko naukov o senci. IV. Nekaj o barvah. V. O perspektivi; pridejani so ji „Znanstveni izrazi“ in tri risarske priloge, katere vsebino knjige natančneje pojasnujejo. Knjiga se sama najbolj priporoča, ker je v prav kratkem času izšla že v drugem natisu in jo je spisal učitelj-strokovnjak.

L i s t e k.

Kaj je učitelj?

V prvej številki letošnjega „Popotnika“ izrazil se je naš štajerski tovariš Stukelj, da bi nam hotel napisati definicijo „Kaj je učitelj?“ — ko bi imel humoristiško žilo.

No — jaz se nisem pretipal, tudi se nisem dal družim pretipavati, imam li humoristiško žilo ali ne. Ker se pa od nas zahteva dandanes toliko najraznovrstnejših opravil, ki nam izvablajo čestokrat nasmeš iz ust, premišljeval sem, kaj je prav za prav učitelj.

Šolski zakoni zahtevajo od učitelja, da naj bode uzor v šoli, v družini, v občini, on bodi uzoren na očitem in na skrivnem. Noben korak, ki ga storiš, nobena beseda, ki jo izustiš, naj ne bode brez haska za občni blagor. Učitelj delaj kot mravlja od zore do mraka, liči in blaži mlada otroška srca, da postanejo kedaj iz šibkih bitij rabni in vestni državljani. Zares vzvišen poklic!

Kaj je učitelj? Rosegger pravi, da je naš stan isti stan, ki v sredini naroda živeč, vsled izkušenj izobražen, za bodočnost deluje, veliko stori, stan, ki je jako važen, pa slabo plačan, stan — za katerega se malo kedo meni.

Prav je pogodil Rosegger, govoril nam je iz srca, a za definicijo so besede njegove predolge, in zato menim, da je najumestnejša definicija, kar sem jih kedaj slišal: „Učitelj je „ein Mädchen für Alles!“

Da podkrepim to definicijo, naj pokažem učitelja v njegovem raznem poslovanji.

Male, še na pol razvite učenčke, pri katerih bi imela čestokrat še največ opravila pestunja, pripeljejo matere na naše univerze. — Dobro poznaš otroške potrebe, zato jim pa hitiš, takoj ko k sapi prideš, dopovedati o necem gotovem kraji in — glej — precej se prepričaš, da nisi govoril brez potrebe, kajti — takoj se ti oglasi deček, ki ti pové na vsa usta, zakaj da mu ni obstanke v klopi ter ga vleče srce le vunkaj.

„Malo prezgodaj je še, ljubček moj, vsaj sino komaj odmolili“, praviš mu ljubeznjivo; „pa naj bode za danes. Ali veš, kam imaš iti?“ „O ja, vsaj vem“, odgovori ti samosvestno.

Maliček se okorno dvigne iz klopi, menca in stopica proti durim, ondi se steza in steza, da slednjič kljuko srečno doseže, potem pa vleče — krčevito vleče, a vrata se mu le ne odpro. Že se mu obraz zbira v gube, ki ne pomenjajo radosti — tu pa stopiš sam

bližje, odpreš ter pokažeš ob jednom vsem učencem, kako imajo storiti, da se bodo vrata lahko odpirala. A vkljub temu bodeš vrataril še mnogo mnogokrat!

Učenčka, ki se je bil podal na toli važen opravke, le ni nazaj — in ga ni. „Se mu vender ni kaj pripetilo?“ — misliš si ter stopiš vunkaj, kjer ga zagledaš v sredi veže s kislim obrazom. „No, kaj pa ti je? prašaš ga. „Ne vem kje je s“ zakremži se ti.

Seveda, tu so duri v kuhinjo, v jedilno shrambo, v podstrešje i. t. d. — ni čuda, da si ni zapomnil, pokažeš torej osebno njemu in še ostalim pot do stranišča, da bode poslej mir.

Drugi učenec pa se je želodcu zameril, radi tega se mu ta upira, vije in privzdiguje, da slednjič srečno privzdigne ter vsej šoli pokaže, s čim ga je bil njegov gospodarček razžalil. Brž skočiš vunkaj — postrežnice ni blizo — pa sežeš sam po pehar žaganja, vrneš se urno, ter potreseš isto „kar ni za uživati“ — četudi ti nos v stran silí.

Omega boli glava, tega zob nadleguje, še družega celo trga, ta pa se že kar krivi, tako ga po trebuhu ščiplje. Povsodi tiplji, pogovarjaj, tolaži!

„Zima prikima“ in ž njo dohajajo mnogokrat učenci več kot preveč zavarovani pred burjo in mrazom. Dve, tri suknje drugo vrh druge — zapete in privezane — pa mati so rekli, da jih v šoli ne sme sleči, pa stoji revež s kapo v roci poleg klopi kot „nabasan Marka!“ Na tvoj ukaz pričena suknje slačiti, pa kaj — ko se komaj giblje! — Da se čas ne trati — pomagaš mu sam. — Zopet tega pa v noge zebe, da se ubožčeku kot orehi debele solze udirajo po razzeblem lici. — „Sezuj mu čevlje, Janezek, sezuj!“ ukažeš hitro. Janezek vleče in vleče, napenja se, da se mu obraz rudeči — vzdihavata in stokata pa oba, — a obuvalo noče raz nogo. Prijeti moraš že sam, da mu pomoreš; po šoli pa zopet pazi, da ne pojde bos domov.

Pa še drugi čakajo na te s prošnjami: „prosim, dajte mi suknjo zapet“ — „dajte mi torbo pripet“ — „dajte mi vrat obezat“ — „dajte mi „koctihel“ zavezat“ i. t. d. — Povsodi pomagaj, pa vedno prijazno, ljubeznjivo — vsaj so še novinčki. — In kako spretnost zadobi učitelj na deželi v vseh teh pestunjskih opravilih! —

Srečno jih pripraviš v vežo, kjer jih uvrstiš. So vsi? — Ne — še jeden teče. „O jej — o jej, moje marele pa ni nikjer!“ — zajoče ti nasproti. „Le nikar precej jokati, takoj jo bova dobila“, potolažiš ga, poiščeš dežnik, pa vprašaš še vse ostale: „Imate vsak svoj dežnik — svojo marelo?“ „Ne — jast je še nimam“, oglasi se ti naglo Tonček. „Pa si jo prinesel seboj v šolo?“ O ne, prosim mi pa vi eno posodite, če vočete!“ — odgovori ti v prisrčneji priprostosti svojeji. „Prav žal mi je, Tonček, pa sem že vse zjutraj razdal“, zasmeješ se ter „z Bogom“ — jih odsloviš. „Z Bogom“ odmeva ti iz mladih grl ter roj se veselo vsiplje na cesto, ti pa se zadovoljno oddahneš, češ: Odpravil sem jih za danes!

(Dalje prih.)

Č.

Naši dopisi.

Kar dá nam, vzame bežni čas
Spomine same zvesto pušča v nas.

Iz litijskega okraja. († Miroslav Plesničar.) Nemila smrt pač ne bode nehala pobirati mōž iz naših vrst. Mesec za mescem se oglašajo žalostne vesti, kako ginejo naroda učitelji. In sedaj je zopet pokosila bela žena učitelja Miroslava Plesničarja. Miroslav je bil rojen v Čepovanu na Goriškem leta 1873., kjer je njega oče ta čas služboval kot c. kr. gozdar. Srednje šole je obiskoval pokojnik v Gorici in ker si je slednjič izbral učiteljski stan je odisel na c. kr. pripravnico v Koper. Tu je takoj pokazal, da bode marljiv učitelj, ker se je z največjo marljivostjo poprijel učenja. Leta 1892. je prebil zrelostno preskušnjo z dobrim vspehom. Na počitnice je hodil zadnja leta v Idrijo k svo-

jemu skrbnemu očetu. Prvo službo je dobil v Reki in Polici pri Cerknem. Ker je pa tu vedno bolehal, prosil je za drugo službo, dobil jo je, a vrnila se mu je njegova neozdravljiva bolezen — jetika. Moral je prositi dopusta, dobil ga je za 6 mesecev. Venel je kot rožica in 8. vel. travna je v Idriji pri očetu v Gospodu zaspal.

Bil je blaga in mirna duša. Vedel je, kaj je življenje. Ko se spominjam njega, ko mi je v slovo podal mrtvaško svojo roko — a ko je še s silo človeškega upanja upal, da ozdravi, nisem mogel utajiti solzá in da ne kažem njemu svojega mnenja — odšel sem hitro. In sedaj sem čital grozno vest: Plesničar — mrtev! Ostavil je torej ničeven svet, koji njega ni umel, ali pa uneti ni hotel. Vidim ga, kako mu žari obraz, ko je s sveto navdušenostjo govoril v njemu toli dragem domovji, vidim ga, kako dviga kupo v okrožju male družbice — četvorice nas — in napiva edino pravim in najsvetejim vzorom. Vidim ga, kako resno razmotriva in strokovnjaški razpravlja o tej ali oni slovnični drobtinici, vidim ga, z kako marljivostjo nabira građivo, da popolni svoje znanje. In vidim ga v veselju, kako se mu smehlja obraz, odpevši njemu najdražje: „Domovina“, „Plovi, plovi!“ in „Šumi Marica“. Živo se ga predstavljam še v onej smešnej pesmi o krojači, saj znal jo je le on tako originalno podati.

S svojo lastno marljivostjo priučil se je popolnoma ruski, češki in hrvatski. Sodeloval je pri raznih listih. Preložil je ruski spis: „Zakaj so ljudje živi“, kojega je blagovolil natisniti „Slov. svet“. Zapustil je še mnogo snovi in spisov, kar nam svedoči, da je prebiral le dobre knjige, da bi svoje znanje popolnil. Poskušal se je tudi v pesništvu.

In ker se ga nihče ne spomni, ponese Ti dragi „Učiteljski Tovariš“, učiteljem te kratke vrstice o njem, ki je bil tudi učitelj národu. Lahka mu zemlja domača in svet njegov spomin!

Janko Zupančič.

Iz Ljubljane. Dnevni red okrajni učiteljski konferenciji slovenskih ljudskih šol v Ljubljani, katera bode dné 12. mal. srpana 1894. l. ob 8. uri dopoldne v poslopji I. mestne deške petrazrednice v Poljskih ulicah. — 1. Otvoritev konferencije s tem, da se imenuje predsednikov namestnik in se volita dva zapisnikarja in dva overovatelja. — 2. Naznanila in opazke g. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prof. Fr. Levca. — 3. „Telovadba na petrazredni deški ljudski šoli“. Poročevalec g. Jakob Furlan, ki bode svoje poročilo pojasnjeval s praktičnimi vajami svojih učencev. — 4. Izbor učnih knjig in beril za šolsko leto 1894/5. Šolska vodstva, ki želé gledé učnih knjig in beril v prihodnjem šolskem letu kakšne izpremembe, naj pošljejo do 1. malega srpana t. l. c. kr. mestnemu šolskemu svetu utemeljen nasvet, drugače pa negativno poročilo. — 5. Poročilo knjižničnega odbora o stanji in računu okrajne učiteljske knjižnice. — 6. Nasvétí o nakupovanji novih knjig za okrajno učiteljsko knjižnico. Dotične nasvete je najkasneje do 1. mal. srpana t. l. pismeno naznaniti načelniku knjižničnega odbora g. Fr. Kokalju. — 7. Volitev treh udov knjižničnega odbora za šolsko leto 1894/5. — 8. Volitev stalnega odbora za šolsko leto 1894/5. — 9. Samostalni predlogi, katere je najkasneje do 1. mal. srpana t. l. pismeno zglasiti pri stalnem odboru.

C. kr. mestni šolski svét v Ljubljani, dné 11. rožnika 1894.

Iz kamniškega okraja. Vabilo k okrajni učiteljski konferenciji, ki bode dné 25. mal. srpana t. l. ob 8. uri popoldne v Mengšu z nastopnim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednikovo. — 2. Poročilo okrajne knjižnične komisije. — 3. Določitev učnih knjig za šolsko leto 1894/5. — 4. „Kako se risa zemljevid šolske občine;“ poroča g. V. Burnik. — 5. „O pre naredbi učn. načrta za realije za jednorazrednice;“ poroča g. Fr. Marolt. — 6. Poročilo odbora za oceno otroških spisov. — 7. Volitev dveh zastopnikov v c. kr. okr. š. svét za prihodnjo šestletno dobo. — Volitev stalnega odbora, knjižnične komisije in odbora za oceno otroških spisov. — 9. Samostojni nasveti, ki se morajo utemeljeni vsaj tri dni pred zborovanjem predsedniku staln. odbora poslati.

Društveni vestnik.

Iz radovljiškega okraja. Dne 17. vel. travna se je zbralo v Lescah 10 učiteljev in 7 učiteljic k zborovanju okr. učit. društva. G. podpredsednik Grčar pozdravi navzoče s toplimi besedami. Opraviči g. okr. š. nadz. prof. Fr. Levca, kateri radi matičnega zborovanja ne more priti in se konečno spominja dveh umrlih društvnikov g. nadučitelja Kovšca, društvenega predsednika, in g. Jekovca.

Potem se preide na dnevni red.

G. nadučitelj Turk prebere svoj sestavek: Zakaj in kako naj se učitelj nadalje izobrazuje, kar se brez dostavka sprejme. — Za delegate k prih. zborovanju „Zeve“ se volijo gg. Grčar, Jeglič, gdč. Droll, Okorn. — Predlog, da se društveni instrumenti prodajo, se sprejme. — Na vprašanje „Zeve“, ali naj se v Ljubljani zida učit. dom ali konvikt, se zbor odloči z večino glasov za učit. dom. Ravno tako je zbor zoper to, da bi vis. c. kr. dež. šol. svet prosil za navodilo, kako bodi pri deželni razstavi šolstvo zastopano.

Prih. občni zbor bode dne 26. mal. srpana ob 11. uri na Bledu.

Ž.

Iz Ptuja. Vabilo na slavnost 25letnice „učiteljskega društva za Ptujski okraj“ v nedeljo dne 1. mal. srpana 1894 v prostorih „Narodnega doma“ v Ptujih. — *A)* Predpoldne ob 11. uri sv. maša v minoritski cerkvi. Pela se bode Nedvedova maša: „K Tebi srca povzdignimo. — *B)* Popoldne ob 1/21 uri skupni obed v „Narodnem domu;“ kuvert stane za osebo 80 kr. — *C)* Po obedu glavna vaja. — Koncert: 1. Dr. Benj. Ipavic: Overtura iz opere „Teharski plemiči“. 2. Pozdrav predsednika. 3. Nedved: Pevčeva molitev“, moški zbor. 4. K. Bendl: „Križari na morji“, veliki mešani zbor. 5. Slavnostni govor. 6. Stegnar: „Dneva nam pripelji žar“, mešani zbor s samospevom za sopran — samospjev poje gdč. Micika Štupca. 7. Indrih Kaan: Adagio a Scherzo. 8. Nedved: „Lahko noč“, moški zbor z baritonsamospevom — poje g. Šabec. 10. Foerster: „Slavnostna koračnica“. 8. Nedved: „Avstrija moja“. — Zvečer ob 1/29 uri se bode predstavljala opereta: „Tičnik“. — Koncert se začne točno ob 5. uri. — Vstopnina h koncertu in k opereti za obitelj (3 osebe) 1 gld., za osebo 50 kr., za kmete 30 kr.

V e s t n i k.

Osobne vesti. Gosp. Jakob Dimnik, IX. učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani je dobil VIII. mesto na tej šoli in gosp. Alojzij Kečelj, dosedaj X. učitelj pa IX. mesto. Gosp. Janko Janežič, nadučitelj v Dobu je imenovan za X. mesto na II. mestni šoli v Ljubljani. Gosp. Ljudevit Stiasny, IV. učitelj v Kamniku, je dobil II. službo v Radovljici. Gosp. Josip Pintar, učitelj v Koprivnici na Štajerskem je imenovan stalnim učiteljem-voditeljem v Tunjcah na Kranjskem. Gosp. Alojzij Sachs, nadomestni učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani je dobil stalno II. službo v Vipavi.

Iz deželnega šolskega sveta. V predzadnji seji je bil imenovan dosedanjí začasni voditelj dvorazrednice v Št. Vidu pri Cerknici g. Avgust Korbar def. nadučiteljem. Začasna podučiteljica gospdč. Helena Arko na ljudski šoli v Radečah na Štajerskem je imenovana na četrto učiteljsko mesto v ljudski šoli v Šmartinu pri Litiji in začasna učiteljica gospdč. Amalija Tomec kot def. učiteljica za drugo učiteljsko mesto na ljudski šoli pri Sv. Križu pri Thurn-Gallensteinu. Dovolilo se je razširjenje ljudske šole v Postojini na pet razredov in ustanovitev četrtega razreda na dekliški šoli v Kočevji. Podelilo se je več drž. ustanov. gojencem Ljubljanskega učiteljskega in dovolilo nekoliko denarnih podpor učiteljem in služnikom.

Konec šolskega leta. Ker pade letos dan 15. mal. srpana na nedeljo, se bode vsled odredbe naučnega ministerstva na vseh šolah, ki končajo šolsko leto z dnem 15. mal. srpana letos že v soboto 14. mal. srpana sklenilo šolsko leto.

Izpitni zrelosti na tukajšnjih srednjih šolah bodo: 2., 3. in 4. mal. srpana na realki, 5., 6. in 7. na učiteljski, a od 9. naprej na višji gimnaziji.

Kranjski deželni odbor je dal letos sledečim gospodom tovarišem za obiskovanje rokotvornega tečaja na Dunaji po 80 gld. podpore: *Bitenc-u Frančišku* iz Dragutaša, *Petkoviček-u Jožefu* iz Gorič, *Schoberj-u Janezu* iz Koprivnice in *Zebre-tu Jakobu* iz Starega Trga.

V komité za bodočo deželno razstavo učil je odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ izvolil te-le gg.: *Dimnik-a Jakoba*, *Furlan-a Jakoba* in *Kecelj-a Alojzija*.

Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ je izvolil delegatoma za prihodnji glavni zbor „Zveze“ gg.: *Dimnik-a Jakoba* in *Kecelj-a Alojzija*.

Za učiteljski konvikt je poslal predsednik „učiteljskega društva za Koperski okraj“ g. *J. Valentič 12 K 4 h*, koje je nabral pri društvenem zborovanji v *Ospu*. Bog živi vrlo „učiteljsko društvo za Koperski okraj“ ter bodi v posmerno enakim društvom v Istri in Primorji!

Tristoletnica zmage pri Sisku. Dohodkov za slavnost, ki jo je pod tem zaglavjem lani praznovala Ljubljanska šolska mladina, je bilo 1170 gld. 41 kr., z računi podprtih stroškov pa 922 gld. 73 kr.; tedaj je bilo prebitka 247 gld. 68 kr. V svoji zadnji seji dne 14. mal. srpana 1893. je sklenil slavnostni odbor ta prebitek razdeliti takole: 100 gld. deškim šolam za obleko revnina učencem; 115 gld. deškim šolam za šolske igrače in 32 gld. 68 kr. Marjanišču. Dotični akt in denar sta na magistratu.

Strokovna obrtna šola v Ljubljani. Na c. kr. strokovni obrtni šoli za lesni obrt otvori se s 1. oktobrom letos oddelek za pletenje košaric; za sedaj projektovani so jednoletni tečaji. Ob jednom namerava napraviti naučna uprava blizu Ljubljane primerne nade za vzorno vrborejo ter je v ta namen povabila mestno občino, naj ji odstopi primeren svet n. pr. v mestnem logu ali na Tivolskem posestvu. Kakor čujemo, namerava vlada pozneje uvesti tudi popotni pouk v vrboreji in pletenji košaric. Mesto delovodje za novi oddelek je že razpisano. Ta za razvoj lesnega obrta v naši kronovini toli važni zavod obstoji sedaj iz naslednjih oddelkov: 1.) pobišno in stavbinsko mizarstvo; 2.) strugarstvo; 3.) rezbarstvo, s posebnim oddelkom za figurhalno podobarstvo, v kateri stroki bode poučeval akademični kipar g. A. Gangl; 4.) oddelek za pletenje košaric. Prostori, v katerih je sedaj nameščen zavod, so sicer lepi in primerni, postajajo pa vendar še pretesni, ker se zavod tako lepo razvija; želeli bi bilo torej, da se vprašanje glede premeščenja obrtnih šol v poslopje stare bolnice ob Dunajski cesti kmalu definitivno reši.

Odlikovani učitelji. Zagrebško društvo za varstvo živali je nekatere slovenske pisatelje-pedagoge odlikovalo z diplomo priznanja za zasluge, katere so si pridobili s pospeševanjem varstva živali pōtem znanstvenih razprav in literarnih del. Odlikovani so bili gg.: dr. Janko Pajk, c. kr. gimn. profesor, Anton Pekar, nadučitelj, Matija Rant, nadučitelj in Fran Vabič, nadučitelj.

Novo imenovani okrajni šolski nadzorniki. Minister za uk in bogočastje je imenoval za prihodnjo nadzorovalno dōbo nastopne začasne okrajne šolske nadzornike: 1.) za *italijanske* šole šolskih okrajev Rovinj, Pazin in Pulj, nadučitelja Nikolo Prodoma v Rovinju; 2.) za *italijanske* šole šolskih okrajev Volosko in Koper, učitelja na vadmici v Kopru Frana Orbanicha; 3.) za *italijanske* šole šolskega okraja Poreškega, kanonika Ivana Pesante v Poreču; 4.) za *italijanske* šole šolskega okraja Lošinj, ravnatelja c. kr. pomorske šole v Malem Lošinju, Evgena Gelcicha; 5.) za *slovenske* in *slovensko-italijanske* šole šolskih okrajev Pazin, Pulj in Poreč, glavnega učitelja Štefana Križniča v Kopru; 6.) za *slovenske* šole v šolskem okraju Voloskem, nadučitelja Frana Uršiča na Voloskem; 7.) za *slovenske* in *slovensko-italijanske* šole Koperskega šolskega okraja, glavnega učitelja Josipa Kožuha v Kopru in 8.) za *slovenske* in *slovensko-italijanske* šole v šolskem okraju Mali Lošinj učitelja na Koperski vajenici Pavla Skopinica.

Nekaj o plemenitih stanovih v Avstriji. Plemenitaši vživali so do leta 1848. v Avstriji velike predpravice, oni so bili prosti mnogih bremen ter so imeli posebna dovoljenja ali privilegije. Uživali so posebno sodnijsko pravico. Privilegije dajale so jim prednost nad meščana in kmeta, bodisi pri vojaških ali civilnih uradih.

Ko je 1848. l. tudi v avstrijskih dednih deželah bila uvedena konstitucija, uničenih je bilo več teh predpravic plemenitašev, ki so bile i na škodo drugim državljanom, ter se je proglasila *popolna enakopravnost za vse avstrijske stanovce*. Po državnih osnovnih postavah od 21. grudna 1867 pripoznava za vse državljane brez stanovskega razločka in to po vseh avstrijskih kronovinah in deželah, samo *jedno obče avstrijsko državno pravo* in vsi državljani so pred zakonom *jednaki* — ter imajo isto pravico do vseh državnih služeb; vsi *morajo* dajati krvni in plačevati denarni davek.

Danes delimo še plemenitaše v dve vrsti: *visoke* in *nizke*. Velikim plemenitaškim rodovinom pripadajo nekdanje kneževske hiše, kakor: Dolloredo-Mansfeld, Ditrichstein, Lobkovic, Metternich, Schwarzenberg, Khewenhüller, Schönborn, Windischgrätz in drugi. — Veliko plemenitaško družino ne predstavljajo samo moški nasledniki, katerim pravijo *agnati*. — Ti imajo sicer pravico do družinskega premoženja, a ne smejo istega ne prodati ne preminjati, brez dovoljenja vse družine in tudi to le pod posebnimi pogoji. — Sem spadajo takozvani *družinski fideikomisi*.

A vzlic vsej razglašeni jednakopravnosti imajo ti visoki plemenitaši še dovolj državnih prednostij, češ, da že *državna misel konstitucionalne monarhije zahteva protitežje konservativnega elementa napram zastopnikom prostega ljudstva*. — Ta prednost se izraža praktično v državnem zboru, ker tu dobivajo plemenitaši dedno pravico sedeti v gosposki zbornici; pa tudi v *deželnih* zborih so fideikomisni veliki posestniki ločeni v posebno skupino. — Ti gospodje se med seboj dele in ločijo v *praplemenite* in takozvane nove plemenite (Alianzadel).

Prvim štejemo deželne grofe, barone in viteze. Druge je pa cesar pozneje, ali še le danes, poklical in povabil v plemeniti stan. — Vsak dobi „diplomo“. Za tako diplomu je treba plačati takse: kdor postane knez, plača 12.600 gld., grof 6.300 gld., plemenitnik 3.150 gld., vitez 1575 gld. Tu naj sledi še vrsta plemenitaških rodovin: vojvoda, knez, grof, pfalzgrof, mejni grof, stargrof, freiherr (prost gospod), baron, vitez in zadnji pride plemeniti z „von“ ali „de“ ali brez.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1544

d. š. sv. Na vadnici c. kr. učiteljišča v Ljubljani razpisuje se služba učitelja z sistemizovanimi dohodki.

Prosilci za to mesto naj svoje pravilno opremljene prošnje z dokazom popolnega znanja nemškega in slovenskega jezika po predpisanem poti do dne 10. mal. srpana t. l. pri c. kr. deželnem šolskem oblastvu v Ljubljani vložijo.

C. kr. deželni šolski svet v Ljubljani, dne 18. roznika 1894.

Št. 1360

o. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Cerkljah je stalno ali začasno popolniti drugo učno mesto s 450 gld. letne plače.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim pōtem semkaj vlagati do 15. malega srpana 1894.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 14. roznika 1894.

Št. 361

o. š. sv. V tem političnem okraji popolniti je mesta učiteljev-voditeljev na mešanih jednorazrednicah v Brezovici, v Tatrah in v Slivju s slovenskim učnim jezikom.

Plače in užitki, združeni s temi službami, razvidni so iz pokrajinskih zakonov z 3. listopada 1874, dež. zak. št. 30, odnosno s 14. grudna 1888, dež. zak. št. 1 ex 1889.

Prositelji naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem tekom štirih tednov sem predložijo.

Za službo učitelja-voditelja v Tatrah zahteva se tudi sposobnost podučevati verstvo.

C. kr. okrajni šolski svet Volosko, dne 21. roznika 1894.

Listnica upravnishva. Današnji številki smo pridjali pošne nakaznice vsem tistim p. n. gg. naročnikom, ki za *tekoče leto* še niso nič plačali ter jih uljudno prosimo, da se mnogoštevilno odzovejo. — Stareje dolžnike pa še jedenkrat *prav lepo prosimo*, da svoj dolg ali takoj ali pa z rednim pošiljanjem mesečnih obrokov poravnajo, ker drugače se jim bo list **brezpogojno ustavil** in naročnina pa s **poštnim nalogom iztirjala**. — G. sp. I. B. u. v P. Gr.: Za leto 1894 ste plačali 1 gld. 50 kr.

Listnica urednishva. Zaradi tiskarskih zaprek izide nadaljevanje „Domoznanstva“ dne 1. vel. srpana. — G. J. L. na B: Prepozno došlo; pride prihodnjic na vrsto; da pa ne bode stvar trpela, obrnite se do gg. slavlencev pismeno. Pozdravljeni!

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.